

L'etiqueta i la incorrecció sexual. Darrere les persianes

CARME PORTA ABAD

*Veritat: si es repeteix una afirmació dues vegades,
a la tercera es converteix en realitat*
Monique Wittig i Sande Zeig

Quan surto al carrer, d'entrada, no m'etiqueto. No sóc diferent –o ho sóc del tot, però això no em fa més visible– i penso si em cal l'etiqueta. Faig repàs ràpid de la meua vida incorrecte, del tot invisible si una no s'esforça. Reflexiono: em calien models? Em va ajudar l'armari? He tingut armari? Quan, com i per què em vaig penjar l'etiqueta? La puc mantenir sempre alta i amb orgull? De què m'ha servit l'etiqueta? M'ha fet proscrita?

Finalment, segueixo ràpidament, com sempre, cap als meus quefers quotidians. Passo per un mirall i em miro: buff, jo diria que amb la ploma ja faig però... em cal ser visible! Ens cal ser visibles. Necessitem ser visibles per ser.

Des de la meua experiència política en el feminisme, en els grups de lesbianes, en els moviments socials i en partits polítics, la lluita és constant: o t'etiquetes o t'etiqueten! I com deia Montserrat Abelló en un poema:

–Si la veritat és sempre evident
i pura com un part!
(Abelló, 2002)

Per tant, si tot plegat és evident, com és que a les dones, en general –i a les dones lesbianes en particular– ens cal fer-ho encara més evident tot plegat?

Pel patriarcat, l'evolució de la sexualitat femenina ha anat lligada sempre al servei del plaer sexual masculí. Les dones no hem estat considerades éssers sexuals per nosaltres mateixes i si no tenim desig heterosexual –el normal!– evidentment no podem tenir desig per una altra dona. Els models sexuals han tendit al model heterosexual i a la centralitat d'un únic model de masculinitat. S'ha negat la diversitat des de tots els àmbits.

El 1980 l'Adrienne Rich ja es plantejava que l'heterosexualitat era una imposició política i no una lliure opció per a les dones, i el que havíem de fer és que l'existència lesbiana fos una opció política i, per tant, que ens fes visibles. L'heterosexisme ens ha portat pels canals normalitzats i el que volem fent-nos visibles és trencar amb aquesta idea de normalitat. Aquell ja antic lema del Front d'Alliberament Gai de Catalunya: «Trenca la norma. Estima com vulguis» tan revolucionari quan va encunyar-se a la dècada dels vuitanta segueix essent vigent i, encara, transgressor.

Hi ha mecanismes socials de limitació, de negació i d'ocultació, i també hi ha alguna cosa que no funciona, i no des del col·lectiu sinó des de nosaltres com a lesbianes. Ignorem el nostre cos i el que el nostre cos vol. I allò que el cos vol, si no ho mostrem, ens condemna al secret i al silenci. La inexistència lesbiana a nivell social és evident, i per tant al nostre voltant hi ha silenci. Partim d'una jerarquia sexual que ens rebutja socialment, una jerarquia establerta des del poder que ens etiqueta com a subjectes incorrectes i que ens amaga.¹

Fa ja força anys, que parlem de visibilitat i d'identitat com a element d'existència. Una de les fundadores del moviment a Catalunya, la Grettel Amann, ens parlava de raó lèsbica i de la necessitat de construir, d'evidenciar una identitat pròpia per enfocar el qüestionament de la heterosexualitat obligatòria per a les dones.

La raó patriarcal basada en la història i en la ciència fa vàlid un sistema de pensament i experiència vital única i universal: home, adult, heterosexual, blanc i propietari. Les dones quedem molt al marge d'aquest patró patriarcal. On són les dones i on són les lesbianes i quines possibilitats tenim en aquest sistema si nosaltres no tenim una opció política de visibilitat?

Com podem nosaltres trencar aquest silenci? La única manera és sent visibles, però realment volem ser visibles? És una pregunta que plana entre nosaltres i una reflexió necessària. Des del moviment de lesbianes hem fet moltes crítiques: al moviment feminista, perquè no s'ha mullat gaire; al moviment LGTB, perquè és massa G. Però tampoc es visibilitzen els esforços que fem de coordinació entre nosaltres, de visibilitat entre nosaltres. Com es visibilitzen les lesbianes més enllà d'algunes opcions que s'han donat en algun moment? Com des del col·lectiu de famílies lesbianes i gais és on les dones lesbianes ens estem visibilitzant més i amb més força, per tant seguim mantenint, en part, el mateix rol atribuït a la nostra sexualitat com a dones reproductores, com a mares?

Tot i així, el fet de formar una família ens obliga a sortir de l'armari als pares i mares i, per tant, ens visibilitza, a més de posar en dubte el model tradicional de família com a model únic i inamovible que trenca la imatge de les dones com a receptacles.

El desig per una dona no ens fa iguals, però sí que ens dóna objectius comuns, que és el dret al propi cos, a mostrar-nos tal i com volem ser. Tan sols això ja ens porta a fer-nos visibles, a sortir del darrere de la persiana.

Tot el que no és nomenat, no descrit en imatges, tot el que s'omet en les biografies, el censurat en les col·leccions de cartes, tot el que es disfressa amb un nom fals, el que s'ha fet de difícil abast i tot quant està enterrat en la memòria per haver-se desvirtuat el seu significat amb un llenguatge inadequat o mentider, es convertirà no solament en el no aquest sinó en l'inefable. (Rich, 1983)

L'aventura política institucional

A hores d'ara, ja gaire bé podem parlar de parèntesi de llibertat el que alguna gent va considerar la institucionalització del fet LGTB. No voldria fer apologia però crec important parlar dels drets reconeguts i la importància cabdal del lideratge institucional per a la consecució d'aquests drets.

Catalunya es va situar al capdavant dels països compromesos per tal d'eliminar la discriminació encara existent per aquelles persones que, lliurement, estimem de manera diferent a la socialment establerta. Durant sis anys des del Govern de la Generalitat es va treballar, primer en la creació i després en el desenvolupament del Programa per al col·lectiu Gai, Lesbià i Transsexual per tal d'incidir des de tots els àmbits del govern en la normalització de la realitat homosexual i transsexual.

En aquest sentit vaig poder tenir l'honor de liderar part d'aquest procés de la mà de persones imprescindibles com Jordi Samsó, Eugeni Villalbí, Xavier Verdaguer i Marta

Molina, tots ells i ella responsables del programa des de la seva creació, l'any 2004, fins a finals del 2010.

Al llarg de diferents etapes, vam partir de la pròpia realitat per explicar el món, de la pròpia experiència no exempta de contradiccions sinó com va escriure Olympe de Gouges el 1791 a la *Carta dels drets de la dona i la ciutadana*, des de l'experiència «d'una dona que només té paradoxes per oferir i no problemes fàcils de resoldre».

L'elaboració de polítiques institucionals que van prendre cos en el Pla Interdepartamental per a la no discriminació de les persones homosexuals i transsexuals i la creació del Consell Nacional de Lesbianes, Gais i Dones i Homes Transsexuals i Bisexuals,² van ser avenços importants no legislatius, d'avenç en els drets i les oportunitats i, també, de visibilitat de la diferència, de la diversitat sexual.

A l'hora de legislar als Parlaments es fa difícil saber fins a quin punt hem avançat. La llei, la norma crea *doxa*, *opinió* (terme oposat al de *certesa*), i no sempre és fàcil que la norma sigui efectiva o reconeguda. Si bé crec fermament que les institucions sempre avancen a partir de les demandes ciutadanes pel que fa al reconeixement de drets per al col·lectiu homosexual aquest avenç és paral·lel i tenim sectors retrògrads que poden anul·lar l'efecte d'una llei valenta o poden fins i tot pretendre de derogar-la (el Partit Popular va portar la Llei de Matrimoni homosexual al Tribunal Constitucional i allà segueix pendent de sentència).

Paradoxa: avenços legals i postures políticament correctes i grupals *versus* avenços socials i postures políticament incorrectes i individuals. De la mateixa manera els avenços no són per a tothom igual, el sexe (i el gènere) afecten el reconeixement de drets, per una qüestió de visibilitat social.

Però també tenim paradoxes internes al moviment que han afectat la relació amb les institucions i que ara s'evidencien com a mancances. La paradoxa interna, vital, com diu la filòsofa Fina Birulés, ens pot esperonar perquè ens fa parar esment en la complexitat i és a partir de comprendre o de l'intent de comprendre aquesta complexitat que reconeixem la diversitat; un reconeixement que, a més, trenca la dicotomia públic/privat i invoca el i la subjecte de drets. Una complexitat no sempre és fàcil d'abordar perquè representa un canvi de paradigma. És des d'aquesta complexitat que les institucions van voler abordar les polítiques públiques per a gais i lesbianes, de forma transversal i reconeixent les diferències. El reconeixement de drets no en tant que criteris d'igualtat sinó de llibertat.

I en aquesta creació d'espais de llibertat, de polítiques generadores de drets, la visibilitat va ser possible però només fins a cert punt. I ho podem fer des d'una lectura totalment actual de les mobilitzacions. El centre de les mirades segueixen sent els joves homes gais: considerats com a actius, hipersexuals i assumibles. Seguim en la invisibilitat la resta: les lesbianes i els i les transsexuals, però també tots aquells gais més madurs o poc esculturals. Només cal fer un repàs de les notícies gràfiques per veure el que és i no és visible, el que existeix i no als ulls de la societat.

Possiblement hem avançat en drets, en «tolerància» social, en voluntat de visibilitat... però seguim sense haver trencat el sistema de jerarquia sexual. No hem canviat el paradigma patriarcal de sexualitat que ens fa més lliures, s'ha teixit el silenci al nostre voltant. S'ha assimilat l'homosexualitat però se'ns ha negat la identitat pròpia. Ha canviat una part important de la percepció social cap a nosaltres, cap a acceptar-nos com a membres de ple dret de la societat però se'ns ha tornat a *universalitzar* sota una única etiqueta de visibilitat on les dones tornem a ser poc visibles.

Els partits han oblidat les consignes, es prioritzen polítiques bàsiques i es retallen els drets en base a la crisi econòmica. L'aventura política ha passat a ser això, una aventura gairebé individual de persones que hem lluitat durant molts anys i que hem volgut portar aquesta lluita a les institucions i fer possible, així, polítiques públiques que ens reconguessin. Ni tan sols hi ha demanda crítica, indignació visible més enllà de les associacions.

Es torna a la política de «fes veure que fas i així s'ho creuran»; es mantenen programes sense lideratges polítics ni partides econòmiques. Es tanquen espais de participació i debat. S'amenacen drets de ciutadania fonamentals per al col·lectiu LGTB. La visibilitat torna de nou a ser al centre del debat de les lesbianes, sense visibilitat no hi ha existència possible... més enllà del mercat.

Notes

1. En aquest sentit, és recomanable rellegir el ja mític article «Niña-Muerde-Perro (o de por qué no existe el lesbianismo)» editat el 1986 a la revista feminista *Nosotras*, del Colectivo de Feministas Lesbianas de Madrid, on desenvolupa àmpliament el tema.
2. Es tracta del primer Consell de participació LGTB a nivell mundial, exceptuant el municipal de Barcelona.

Bibliografia

- ABELLÓ, Montserrat (2002), *El cor de les paraules. Obra Poètica 1963-2002*, Barcelona, Proa.
- PULEO, Alicia, H. (1993), *Condorcet, De Gouges, De Lambert. La ilustración olvidada. La polémica de los sexos en el siglo XVIII*, Barcelona, Anthropos.
- RICH, Adrienne (1996¹⁹⁸³), *Sobre mentiras, secretos y silencios*, traducció de Margarida Dalton, Barcelona, Icaria: 45-67.
- WITTIG, Monique i Sande ZEIG (1981¹⁹⁷⁶), *Borrador para un diccionario de las amantes*, traducció de Cristina Peri Rossi, Barcelona, Lumen.

